

BIOR

PĀRTIKAS DROŠĪBAS, DZĪVIEKU VESELĪBAS
UN VIDES ZINĀTNISKAIS INSTITŪTS

PROJEKTA REZULTĀTU PRAKTISKĀ PIELIETOŠANA

UPJU ATJAUNOŠANA LATVIJĀ

Galvenokārt upju tīrīšana

Bet ne tikai, pēdējos gados:

- Nojaukts vismaz viens aizsprosts
- Atjaunotas / izveidotas lašu nārsta vietas
- Izbūvēts vismaz viens zivju ceļš
- Izveidota vismaz viena mākslīga straujtece
- Īstenota meandru atjaunošana
- Bebru apkarošana
- Gultnes daudzveidības palielināšana

Ar upju atjaunošanu nesaistīti labie darbi :

- Pārūvētas zivīm nedraudzīgas caurtekas
- Centieni samazināt ūdensnoteku apsaimniekšanas

ATJAUNOŠANAS SEKMES

Uz pētījumiem balstīta sekmju novērtēšana
Latvijā uzsākta 2018. gadā

Dažādu projektu pienesums ir atšķirīgs

Sekmīgākie:

- Zivju ceļa izbūve Līgatnē
- Bebru populācijas apkarošana Paksītē
- Upes tīrīšana Pēterupē

Otrā vieta:

- Upes tīrīšana Vitrupē
- Mākslīgas straujteses izveidošana Ražupē

Efektam jābūt, bet tas nav (vai vēl nav)
novērtēts:

- Aizsprosta nojaukšana Noriņā
- Zivju ceļa izbūve Rīvā

ATJAUNOŠANAS SEKMES NOSAKA

Upes potenciāls:

- Taimiņi un laši nārstos tikai taimiņiem un lašiem piemērotās un pieejamās upēs!

Labs plāns un tā sekmīga īstenošana

Ideāli, ja izdodas vērsties pret problēmas cēloņiem, ne sekām:

- Ja upē ir par daudz bebru – jāsamazina bebru populācija
- Ja upē ir par daudz sedimentu vai barības vielu – jāsamazina to ienese
- Ja upi bojā HES darbība, ir jāmaina tās ekspluatācijas režīms
- Ja zivis netiek uz nārstu, ir jānodrošina migrācijas ceļš.

PROJEKTS "RETROUT"

Vērtējām faktoros, kas nosaka upes atjaunošanas projekta sekmes

Sagatavojām ieteikumus veiksmīga projekta plānošanai un īstenošanai

Apkopotā informācija un rekomendācijas piejamas HELCOM mājaslapā

<https://helcom.fi/wp-content/uploads/2021/10/River-restoration-in-the-Baltic-Sea-region-BSEP177.pdf>

PIECI VEIKSMĪGA PROJEKTA SOĻI

- 1 – Uzsākšana: iniciatīva un piemērotas vietas izvēle
- 2 – Pirmsizpēte: pieejamo resursu, iespēju un ierobežojumu izvērtēšana, metožu izvēle
- 3 – Detalizēta plānošana: projektēšana, atļauju saņemšana, resursu nodrošināšana, domstarpību novēršana
- 4 – Paredzēto pasākumu īstenošana
- 5 – Sekmju novērtēšana un rezultātu publiskošana

LIFE GoodWater IP upju talkas

Šogad Pasaules Dabas Fonds kopā ar zinātnisko institūtu BIOR organizēja trīs talkas Mergupes posmā pie Nītaures, lai atjaunotu upes tecējumu un tās hidromorfoloģisko daudzveidību.

LIFE GoodWater IP pirmajā gadā zinātniskā institūta BIOR eksperti pilnībā apsekoja Mergupi un konstatēja, ka lielākoties ūdens ekoloģiskā kvalitāte tajā ir laba, tomēr posmā pie Nītaures tā ir zemāka. To izraisījusi mežistrāde, kas radījusi pārāk lielu smilšu daudzumu upes gultnē, un aizsprosti, kas nav ļāvuši šīm smiltīm aizskaloties. Pēc šo problēmu un to cēloņu apzināšanas, tika rīkotas talkas, lai atbrīvotu šo upes posmu no koku sanesumiem un aizsprostiem, tādējādi uzlabojot upes tecējumu un aizskalojot smiltis.

13. augustā notika pirmā projekta "LIFE GoodWater IP" talka Mergupē, posmā pie Nītaures. Talkas mērķis šajā posmā bija atbrīvot upi no koku un smilšu sanesumiem, lai atjaunotu tās tecējumu. Talkā piedalījās gan projekta partneri, gan brīvprātīgie interesenti.

Kritušo koku nozīme upēs ir ļoti liela, tomēr blīvi koku sanesumi un lieli sagāzumi var traucēt dabisko upes tecējumu. Ietekme uz upi visbiežāk ir saistīta ar cilvēku saimniecisko darbību, kuras rezultātā šajā upes posmā ir izveidojušies smilšu sanesumi, kas izmaina gultni un ietekmē dzīves apstākļus upes faunai. Talkas laikā atjaunotais upes tecējums daļēji atbrīvoja upi no smilšu sanesumiem, tos aizskalojot.

Izgriezums no LIFE GoodWater IP trešās ziņu lapas

"SARAKSTA PROJEKTA" REZULTĀTU IZMANTOŠANA

Galvenokārt pirmajā no pieciem soļiem
(upes un vietas izvēlē)

Ir trīs veidi kā izvēlēties vietu, kurā īstenot
atjaunošanas projektu:

1. Personīgas sajūtas un apsvērumi;
2. Politiski, izglītības, pētījumu, dabas
aizsardzības u.c. apsvērumi
3. Sagaidāmais piensums zivju faunas
uzlabošanā

Jau pašlaik mūsu mājas lapā varat atrast:

- Informāciju par iespējamiem
uzlabojumiem katrā no upēm;
- Informāciju par nozīmīgākajiem zivju
migrācijas šķēršļiem (netieši – arī
šķēršļu kaskādēm).

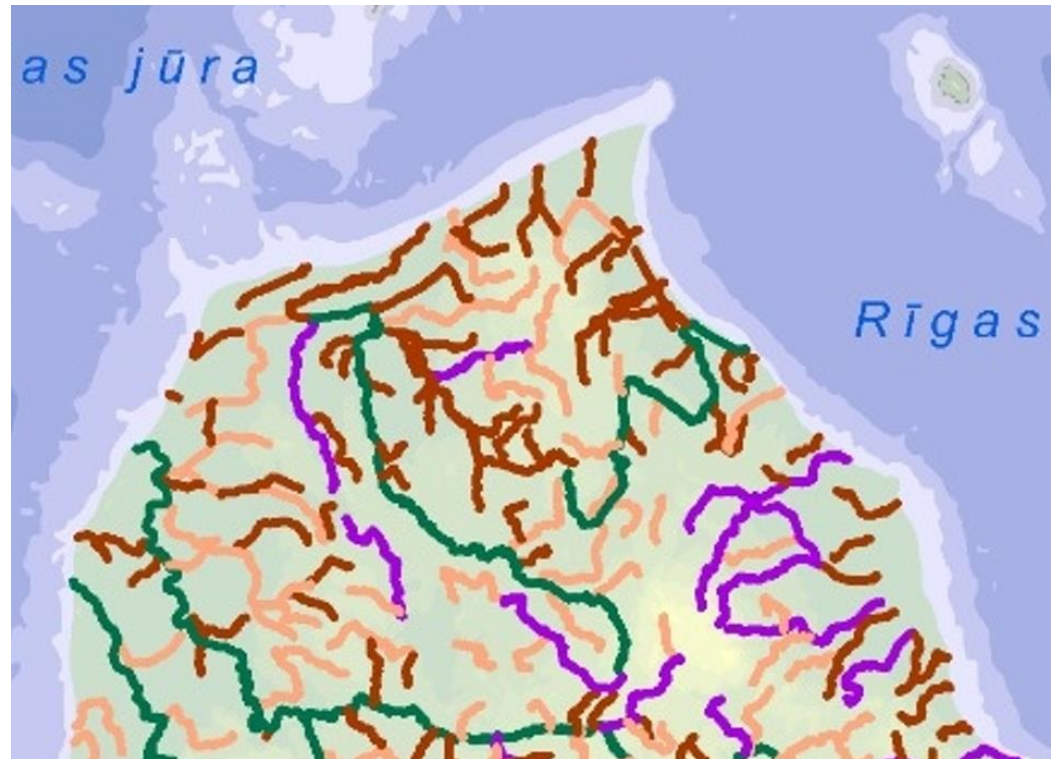
IEGŪTIE REZULTĀTI ĻAUJ

Identificēt potenciāli efektīvākās atjaunošanas pasākumu īstenošanas vietas konkrētā teritorijā:

- Upē, tās sateces baseinā vai sateces baseina daļā;
- Reģionā
- Aizsargājamā teritorijā
- Novadā

Pamatot atjaunošanas pasākumu nepieciešamību konkrētā upē vai tās posmā

Sagatavot ieteikumus publisko līdzekļu piešķiršanas nosacījumiem

IEROBEŽOJUMI REZULTĀTU IZMANTOŠANĀ

Rezultātus nevajadzētu izmantot detalizētai konkrētu risinājumu plānošanai konkrētā vietā

Šis ir attālināts visas Latvijas mēroga projekts, attiecīgi:

- Mēs zinām, ka upes tuvumā ir lauksaimniecības zemes, bet nezinām, vai tur ganās 5 vai 500 govīs
- Mēs zinām, kas ir rakstīts HES URLA, bet nezinām, kā tieši HES tiek ekspluatēta
- Tikai dažus no migrācijas šķēršļiem esam redzējuši un novērtējuši klātienē
- Upes un tās ietekmējoši faktori ir vērtēti virtuāli un tikai daļēji saistīti ar pētījumiem dabā.

LAI MUMS IZDODAS!

07.01.2022.

"Upju saraksta" projekta nosléguma seminārs

10